

**Unios notatserie
nr. 4/2016**

**Regjeringen vil ikke
forhandle offentlig
tjenestepensjon**

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

4. mai 2016

Innhold	Side
Kort om lov- og avtalefesting av AFP og offentlig tjenstepensjon.....	3
Praksis at offentlig tjenstepensjon forhandles i staten.....	4
Pensjonskommisjonen	5
Stortingets pensjonsforlik.....	6
AFP er avtalefestet i staten	7
Reguleringsbestemmelsen for 2. avtaleår fra 2008-oppgjøret	7
Riksmeklingsmannens møtebok 2009-oppgjøret.....	8
Sundvolden-erklæringen	9
Oppgjørene i stat og kommune 2016	10
Felles pressemelding fra LO, Unio, YS og Akademikerne.....	12

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 5 2008 Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?
- Nr 1 2009 Makt og innflytelse i EU – fagbevegelsens rolle
- Nr 5 2009 Offentlig tjenstepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenstepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenstepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenstepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenstepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenstepensjon målt mot andre tjenstepensjonsordninger
- Nr 2 2015 Realinntektsnedgang for alderspensjonister og minstepensjonister
- Nr 3 2015 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2015 og Kommuneproposisjonen 2016
- Nr 4 2015 Trygdedrøftingene 2015
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 6 2015 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016
- Nr 1 2016 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2017-budsjettet
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forsettes for innskuddspensjon?
- Nr 4 2016 Regjeringen vil ikke forhandle offentlig tjenstepensjon

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

4.5.2016

Regjeringen vil ikke forhandle offentlig tjenstepensjon

Arbeidsministeren og regjeringen stengte 3. mai døra for forhandlinger om ny offentlig tjenstepensjon med arbeidstakerorganisasjonene. Regjeringen ville gjerne «forhandle», men ikke forhandle innenfor de ordinære oppgjørene. Å slutføre forhandlingene om offentlig tjenstepensjon i tariffoppgjøret i 2017 ville de ikke. Det har ikke kommet noen god forklaring på hvorfor. Det sies at pensjon ikke egner seg for forhandlinger en sen nattetime og at en ikke vil ha «et 2009» om igjen. Regjeringen er nok også redd for en eventuell konfrontasjon med arbeidstakerorganisasjonene tett opp mot stortingsvalget i 2017. Andre grunner vil bare være spekulasjon, de skal vi ikke forfølge her. At regjeringen ikke vil forhandle en videre tilpasning av offentlig tjenstepensjon med arbeidstakerorganisasjonene bryter derimot en lang tradisjon og stiller regjeringens uttalte ønske om samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene og betydningen av den norske arbeidslivsmodellen i et merkelig lys.

Notatet gir en enkel oversikt over lov- og avtaleforhold for offentlig AFP og offentlig tjenstepensjon. Videre gis en oversikt over hvordan offentlig tjenstepensjon tidligere er håndtert i tariffavtaleforhandlinger og hva f.eks. Stortinget har uttalt.

Kort om lov- og avtalefesting av AFP og offentlig tjenstepensjon

KS-området: Offentlig tjenstepensjon og offentlig AFP er avtalefestet med fulle bestemmelser i Hovedtariffavtalen. Sykepleierordningen har offentlig tjenstepensjon lovfestet, mens AFP-ordningen er tariffestet.

Oslo kommune: Offentlig tjenstepensjon og offentlig AFP er gjenstand for drøftinger, særaldersgrenser forhandlingsgjenstand. Pensjonsbestemmelsene er vedtektsfestet i egen kasse/selskap.

Staten: Offentlig tjenstepensjon er lovfestet (Lov om Statens Pensjonskasse) og AFP 62-66 år er både lov- og avtalefestet (HTA), og tjenstepensjon for 65- og 66-åringene ble etablert samtidig og i forlengelsen av AFP på slutten av 1980-tallet. Endringer av betydning er i lang tid avtalt mellom partene.

Spekter: I helseforetakene har LO, Unio, YS og Akademikerne dels lov- og tariffestet offentlig AFP og offentlig tjenstepensjon, med en frysbestemmelse. Sykepleierordningen er lovfestet, AFP tariffestet. I Spekter ellers gjelder privat AFP med unntaksvis offentlig AFP/tjenstepensjon i enkelte områder/virksomheter.

Virke: Offentlig tjenstepensjon og offentlig AFP innenfor HUK-området er tariffestet som en form for «følgeavtale». Sykepleierordningen er lovfestet, AFP tariffestet.

NHO: Ingen avtaler om offentlig tjenstepensjon, men privat AFP er tariffestet. Undervisningspersonell ved privatskoler har SPK-tilknytning som forutsetning for statstilskudd. Sykepleierordningen gjelder i noen virksomheter. I bussbransjen er privat tjenstepensjon tariffestet.

Oversikten viser at det bare er på KS-området og i staten at hele eller deler av pensjonsordningen i offentlig sektor er avtalefestet. Andre områder har lovfesting (Sykepleierordningen) eller er tariffestede «følgere» av offentlig tjenstepensjon definert i vedtekter ol.

Det følger også av det ovenstående at det bare er partene i KS og staten hvor pensjonsendringer kan kreves forhandlet og bli en del av eventuelle runder hos Riksmekleren.

Praksis at offentlig tjenstepensjon forhandles i staten

Regjeringen hevder bl.a. at offentlig tjenstepensjon ikke skal forhandles i staten fordi ordningen er lovfestet. Dette strider derimot mot tidligere praksis i tariffoppgjørene og uttalelser fra bl.a. Stortinget og Pensjonskommissjonen.

- Pensjonskommissjonen la til grunn at overgang til nettoordninger og spørsmålene om ytelsesnivå og utformingen for øvrig må være gjenstand for forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.
- Pensjonsforliket på Stortinget i 2005 sier at tilpasningen til ny folketrygd skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.
- AFP er avtalefestet i staten, det i seg selv tilsier at endringer i AFP-ordningen skal forhandles.
- 2008-oppgjøret i staten fikk en reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår som sa at endringer skulle forhandles.
- 2009-oppgjøret forhandlet endringer om offentlig AFP og offentlig tjenstepensjon i staten.

Pensjonskommisjonen

Pensjonskommisjonen sondret mellom lovfesting i staten og tariffesting i kommunesektoren, men la på bakgrunn av at tjenstepensjon er en helt sentral del av lønns- og arbeidsvilkårene til grunn at en overgang til nettoordninger og spørsmålene om ytelsesnivå og utformingen for øvrig må være gjenstand for forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.

«...overgangen til nettoordninger og spørsmålene om ytelsesnivå og utformingen for øvrig må være gjenstand for forhandlinger mellom partene i offentlig sektor...»

I Pensjonskommisjonens endelige rapport NOU 2004: 1 Modernisert folketrygd heter det på side 262:

«11.3.7 Forholdet til de ansattes organisasjoner

Den statlige tjenstepensjonsordningen er lovfestet. Dette innebærer at eventuelle endringer i tjenstepensjonsordningen formelt sett ikke er gjenstand for forhandlinger mellom partene. De kommunale tjenstepensjonsordningene er på sin side i hovedsak tariffestet, men adgangen til å utforme tjenstepensjonsordningene er begrenset gjennom forskrifter til kommuneloven som blant annet sier følgende: «*De kommunale og fylkeskommunale pensjonsordninger må ikke gi høyere ytelser enn etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse.*»

Utformingen av tjenstepensjonene i kommunal sektor er i dag således knyttet til den statlige ordningen, og må sannsynligvis langt på vei følge eventuelle endringer i Statens Pensjonskasse med tilsvarende endringer.

Tjenstepensjonsordningene i det offentlige er en del av lønns- og arbeidsvilkårene på linje med lønn, medbestemmelse, ansettelsesvilkår mv. Etter tjenestetvistloven vil i utgangspunktet alle lønns- og arbeidsvilkår kunne kreves inntatt i tariffavtale, herunder pensjonsrettigheter. Pensjonskommisjonen legger derfor til grunn at overgang til nettoordninger og spørsmålene om ytelsesnivå og utformingen for øvrig må være gjenstand for forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.»

Stortingets pensjonsforlik

I pensjonsforliket på Stortinget 26. mai 2005 heter det at den endelige tilpasningen av offentlig tjenstepensjon til ny folketrygd skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.

«Den endelige tilpasningen
skal skje gjennom forhandlinger
mellom partene i offentlig sektor»

I Stortingets pensjonsforlik av 26. mai 2005 heter det følgende om tilpasning av offentlig tjenstepensjon til ny alderspensjon i folketrygden:

«Tjenstepensjon tilsvarende to tredjedeler av sluttlønn i offentlig sektor (bruttoordninger) videreføres.

Etter at det er vedtatt en ny modell for folketrygdens alderspensjon, må de offentlige tjenstepensjonsordningene tilpasses den nye folketrygdmodellen, uten at dette svekker de offentlige tjenstepensjonene, men slik at de også omfattes av delingstall og ny indeksering.

Den endelige tilpasningen skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.»

Bak Pensjonsforliket på Stortinget i 2005 står AP, Høyre, KrF, Sp og Venstre. Gjennom senere regjeringsdeltakelse har både SV og Frp støttet opp om Pensjonsreformen.

AFP er avtalefestet i staten

Mens offentlig tjenstepensjon er lovfestet i staten og følger lov om Statens pensjonskasse, er AFP-ordningen fra 62-67 år avtalefestet i Hovedtariffavtalen i staten.

Det innebærer at endringer må gjøres i tariffoppgjørene. Hvis AFP-ordningen i offentlig sektor skal legges om til et livsvarig påslag til folketrygden og en ny offentlig tjenstepensjon, blir den nye AFP-ordningen i mye større grad en integrert del av tjenstepensjonsordningen. Det i seg selv sier at endringer i AFP-ordningen skal forhandles og at dette må ses i sammenheng med endringer i offentlig tjenstepensjon.

Reguleringsbestemmelsen for 2. avtaleår fra 2008-oppgjøret

Nedenfor vises utdrag fra reguleringsbestemmelsen for 2. avtaleår i staten fra 2008-oppgjøret. Bestemmelsen omfatter endringer i Hovedtariffavtalen i staten for 2008-2010 og viser at staten som arbeidsgiver i 2008-meklingen gikk med på at offentlig tjenstepensjon skulle forhandles i tariffoppgjøret i 2009 som var et mellomoppgjør.

«staten som arbeidsgiver
gikk med på at offentlig
tjenstepensjon skulle
forhandles i tariffoppgjøret»

Fra Riksmeklerens møtebok i 2008-oppgjøret heter det:

«1.4.4 Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår

- a) Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom staten og hovedsammenslutningene om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår.

Dersom det i forbindelse med mellomoppgjøret pr. 1. mai 2009 forhandles om tilpasning av tjenstepensjonsordningen og AFP til ny folketrygd, er partene enige om at oppgjøret skal kunne være gjenstand for uravstemning.»

Riksmeklingsmannens møtebok 2009-oppgjøret

Offentlig tjenstepensjon ble forhandlet og tilpasset ny folketrygd bl.a. ved levealdersjustering og ny indeksering i 2009-oppgjøret. Etter stortingsbehandlingen i 2010 fikk tilpasningene virkning fra 2011.

Riksmeklingsmannens møtebok har status som tariffavtale. Det kan derfor argumenteres med at denne avtalen ikke kan endres uten gjennom nye tarifforhandlinger.

Utdraget under er hentet fra Riksmeklingsmannens møtebok 4. juni 2009 :

I meklingsmøte den 27. mai 2009 oppstod det enighet mellom partene om å nedsette en partssammensatt gruppe for å arbeide videre med løsningen av spørsmålene knyttet til tjenstepensjon og AFP. Den 4. juni 2009 nådde gruppen frem til et dokument med betegnelsen Avtale om offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor datert 4. juni 2009. Dokumentet er tiltrådt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet og LO STAT, YS STAT, UNIO og Akademikerne. Det fremgår av dokumentets egen tekst at partene har anmodet om at dokumentet vedlegges møteboken, sammen med dokument om kombinasjonsalternativ. Dokumentene er vedlagt møteboken som vedlegg 1 og 2.

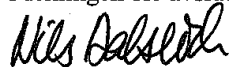
Partene har i meklingsmøte meddelt at de er enige om å løse spørsmålene vedrørende tjenstepensjon og AFP i henhold til ovennevnte vedlegg 1 og statsminister Jens Stoltenbergs brev av 3. juni 2009. Brevet er vedlagt møteboken som vedlegg 3.

Vedrørende de øvrige spørsmål som er brakt inn til meklingsmannen fremla meklingsmannen forslag som vedlagt møteboken (vedlegg 4).

Representantene for Fornyings- og administrasjonsdepartementet meddelte at de godtok forslaget i vedlegg 4. LO STAT, YS STAT, UNIO og AKADEMIKERNE meddelte at de anbefalte forslaget i vedlegg 4 og eventuelt legge det ut for uravstemming

Svarfrist ble satt til torsdag 25. juni 2009 kl. 14.00.

Meklingen ble avsluttet kl. 06.50.

Nils Dalseide

Sundvolden-erklæringen

Regjeringserklæringen sier at regjeringen vil fortsette gjennomføringen av pensjonsreformen i offentlig sektor i samarbeid med partene i arbeidslivet.

«sammen med
partene i arbeidslivet»

Fra Sundvolden-erklæringen av 7. oktober 2013 heter det:

«Pensjon

Regjeringen er opptatt av å sikre en trygg og verdig alderdom. Pensjon er en opptjent rettighet som man betaler inn til gjennom et yrkesaktivt liv. Derfor er det viktig at folk føler trygghet for sine pensjonsrettigheter og at pensjonssystemet er så enkelt og oversiktlig som mulig. Det er viktig å stimulere til privat pensjonssparing. Det er positivt både for samfunnet og for husholdningene at den enkelte bidrar til å sikre egen økonomisk trygghet i pensjonstilværelsen.

På sikt blir det færre arbeidstakere per pensjonist i Norge. For å sikre økonomisk bærekraft i velferdssamfunnet skal pensjonsforliket ligge fast.

Regjeringen vil:

- Trygge fremtidens pensjoner gjennom en ansvarlig økonomisk politikk.
- Fortsette gjennomføringen av pensjonsreformen i både privat og offentlig sektor. Dette innebærer blant annet at man sammen med partene i arbeidslivet finner løsninger som reduserer forskjellene mellom pensjonssystemene i privat og offentlig sektor.
- Videreføre statens bidrag til avtalefestet pensjon i privat sektor.
- Legge til rette for trygge og forutsigbare rammer for privat pensjonssparing og private tjenstepensjonsordninger.
- Stimulere til privat pensjonssparing gjennom å øke de årlige sparebeløpene og vurdere innføring av lik sats i beskatning ved sparing og uttak.
- Redusere avkortingene av pensjon for gifte og samboende pensjonister fra 15 til 10 prosent. »

Oppgjørene i stat og kommune 2016

Her vises en oversikt over krav og tilbud i tariffoppgjøret 2016 i staten før meklingen starter, samt en oversikt over hva som er avtalt gjennom forhandlinger i KS-området og i Oslo kommune.

Statens tilbud nr. 5

«6. Protokolltilførsel: Avtalefestet pensjon

Dersom det i tariffperioden foretas endringer i den offentlige tjenstepensjonen som har betydning for AFP i staten, er partene enige om å foreta tilpasninger i tråd med endringene».

Arbeidstakerorganisasjonenes krav i staten

Krav til pkt 1.5 Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår:

LO-stat:

«Dersom det i forbindelse med mellomoppgjøret pr 1.mai 2017 forhandles om tilpasning av tjenstepensjonsordningen og AFP til ny folketrygd, er partene enige om at oppgjøret skal være gjenstand for uravstemning.

AFP ordningen i statlig sektor ble tariffestet ved hovedtariffrevisjonen i 1988, og har senere blitt revidert ved reelle forhandlinger gjennom konfliktrett i henhold til Tjenestetvistlovens regler. En innfasing av ny AFP-ordning kan ikke iverksettes uten ordinære forhandlinger mellom KMD og hovedsammenslutningene etter Tjenestetvistlovens regler».

Unio:

«Eventuell tilpasning av tjenstepensjonsordningen og AFP til ny folketrygd skal være gjenstand for forhandlinger i mellomoppgjøret pr. 1. mai 2017 og med mulighet for uravstemning eller annen stadfesting».

YS-stat:

Likelydende formulering som LO-stat

Akademikernes avtale med staten

Akademikerne inngikk avtale med staten uten å få forhandlinger på offentlig tjenstepensjon. Akademikerne har følgende ensidig protokolltilførsel i avtalen med staten:

«Staten har avvist krav om å oppta tariffforhandlinger om offentlig tjenstepensjon. Akademikerne forutsetter å bli likebehandlet med de øvrige hovedsammenslutningene i staten hva gjelder spørsmål om offentlig tjenstepensjon.»

Resultat KS-området

«2. avtaleårsbestemmelse

Dersom en av partene krever det, kan pensjon gjøres til forhandlingstema.

IV til protokoll

d) Pensjon i tariffperioden

Partene er enige om å fortsette arbeidet med å tilpasse pensjonsordningen i KS-området til den nye folketrygden og pensjonsordningen i staten, der dette er hensiktsmessig. Arbeidet skal, dersom det legges til rette for det, skje i samspill med staten.

Arbeidet i det partssammensatte pensjonsutvalget videreføres. Pensjonsutvalget skal etter behov initiere pensjonsutredninger av betydning for kommunal sektor og følge disse opp i utvalgsarbeidet.

Partene er enige om at følgende premisser skal legges til grunn for det videre arbeidet:

Fremtidig tjenstepensjonsordning i KS-området skal omfatte tjenstepensjon og AFP-ytelse, og blant annet bygge på livsvarige ytelser i en felles offentlig tjenstepensjon med overføringsavtale, som er bedre tilpasset folketrygden.

En fremtidig ordning bør blant annet bidra til å:

- gi gode insentiver til å stå i arbeid
- gi akseptable og forutsigbare kostnader
- gi kommuneansatte gode pensjoner tilpasset sektorens kjønns- og yrkesmønstre
- være et forutsigbart og enklere system
- bedre mobiliteten i arbeidsmarkedet
- ivareta kjønns- og aldersnøytralitet»

Resultat Oslo kommune

«7.1 Til forhandlingsprotokollen – Prosess vedrørende offentlig tjenstepensjon

Arbeids- og sosialdepartementet offentliggjorde 17.12.2015 rapporten «Nye pensjonsordninger i offentlig sektor». I oppdragsbeskrivelsen het det at «rapporten skal være grunnlag for å vurdere om man sammen med partene skal arbeide for å oppnå enighet om nye pensjonsløsninger for offentlig ansatte».

Eventuelle endringer i Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og endringer i lov om Statens pensjonskasse som følge av det overstående kan gi behov for endringer i Oslo kommunes AFP-vedtekter og pensjonsvedtekter. Dette vil i så fall skje gjennom forhandlinger/drøftinger. Dersom en av partene krever det, kan de pensjonsspørsmålene som er forhandlingstema mellom partene i Oslo kommune bringes inn i mellomoppgjøret 2017.»

Felles pressemelding fra LO, Unio, YS og Akademikerne

Arbeidstakerorganisasjonene ble innkalt til møte hos arbeids- og sosialminister Hauglie 3. mai 2016. Her ble lederne fra LO, Unio, YS og Akademikerne fortalt at regjeringen har kastet kortene og at regjeringen ikke vil forhandle pensjon i 2017-oppgjøret.

Felles pressemelding fra arbeidstakerorganisasjonene av 3. mai 2016:

«Forhandlingene mellom arbeidstakerorganisasjonene og Arbeids- og sosialdepartementet har brutt sammen

Årsaken til sammenbruddet var at statsråd Anniken Hauglie ikke ville forhandle på vanlig måte med arbeidstakerorganisasjonene om en endret tjenstepensjonsordning i offentlig sektor. Det betyr at arbeidstakerne ikke gis anledning til å ta stilling til en ny løsning for fremtidens pensjonsordning gjennom for eksempel en uravstemning.

Arbeidstakerorganisasjonene beklager at statsråd Hauglie ikke har villet følgearbeidslivets ordinære spilleregler for hvordan ting avtales, nemlig gjennom tariffoppgjørene. Vi var langt på vei enige om behovet for å se nærmere på offentlig tjenstepensjon. Vi var også langt på vei enige om viktige prinsipper for en ny ordning. Det man til slutt ikke greide å enes om var hvordan prosessen skulle avsluttes.

Det er oppsiktsvekkende at regjeringen velger å la forhandlingene bryte sammen på dette grunnlaget. Det arbeidstakerne krever er nøyaktig samme prosess og prosedyre som det var enighet om i 2008/2009. Det er også helt i tråd med Stortingets pensjonsforlik av 2005 som sier at den endelige tilpasningen skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor, mener LO, Unio, YS og Akademikerne.

Sammenbruddet innebærer at det ikke blir endringer av tjenstepensjonsordningen for ansatte i offentlig sektor denne tariffperioden.»

Unio har 340.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer og maskinister

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier :
sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og
privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av
utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og
pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes
Forening